

18344.

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS,
OBSERVATA QUAEDAM
DE
V A R I O L I S V A C C I N I S
CONTINENS,
QUAM,
UT GRADUM, PRIVILEGIA ET IMMUNITATES DOCTORIS
MEDICINAE
RITE ADIPISCATUR,
CONSENTIENTE INCLYTO MEDICORUM ORDINE
UNIVERSITATIS LITERARUM CAESAREAE
DORPATENSIS,
ERUDITORUM CENSURAE OFFERT
AUTOR,
D A V I D H A R D E R,
CHIRURGUS SUMMAM EXERCITUS RUSSICI CURANS.

DORPATI LIVONUM, D. XIII. APRIL MDCCCIII.

EX OFFICINA MICHAELIS GERHARDI GRENZII,
TYPOGRAPHI ACADEMICI.

Item dirimit observatio repetita, eaque casta.

Conspectus brevis historiae variolarum praemittitur.

§. I.

Ex omnibus, qui in gentem humanam saevierunt, morbis atrocissimis nullus peste variolosa majores edidit strages. Ista enim, per totum fere terrarum orbem undique grassata, nec aetati ulli, nec sexui pepercit, sed millia semper jugulavit. Quin imo tales facit infidias, ut, testibus Vogel, ⁽¹⁾ Werlhoff ⁽²⁾ atque aliis, eundem ad locum, quo nunc furor ejus sexcentos interemit, fere semper elapsis annis quibusdam, periodice recurrat, novam sibi praedam vindicans. Cum autem nostratum neminem lateat, morbum hunc lethiferum inter antiquissimos haberi, quorum mentionem artis nostrae scriptores fecerunt, facile inde probandum erit, quot victimas eo extempore sibi mactaverit, quo nobis innotuit. Primam nempe ejus notitiam ex Arabum monumentis erui posse, docente Reiske ⁽³⁾ convincimur, qui e codice compendii Masudi, scriptoris arabici, nobis refert: variolas anno Christi 572. bello ex Aethopia in Arabiam esse translatas. Locum hunc verbis auctoris lectori communicare eo magis non inutile censeo, cum inde elucescit, variolarum originem hanc etiam antiquitatem excurrere:

„Hoc demum anno (572) com-
paruerunt primum in terris Arabum variolae et morbilli, et Na-

a 2

„Wafel

1) S. G. Vogel Handbuch der pract. A. W. III. Th.

2) Opuscul. medic. Tom. III. (Disquisit. med. philos. de Variol. et anthrac.)

3) Miscellan. med. ex Arab. monument. Observ. I.

„wafel et Kynanthropia (Calab), quorum quidem aliqua fuerunt jam antea inter Israelitas, non tamen Arabum terras invaserunt, nisi tum demum.“

Nec ab hac sententia discrepant, quae Hahn (4) Werlhoff (5) Sarcone (6), Paulet (7), Gruner (8) alique de variolarum antiquitate colligerunt.

§. 2.

Talis morbi hujus saevities, per duodecim et quod excurrit saecula genus humanum jam infestans, tot quovis impetu victimas undique interimens, tamen, incredibile dictu! homines non prius impulit, ut de ratione ac auxiliis cogitarent, quibus furor ejus infringi possit, quam initio saeculi anteacti. Quid vero mirum? cum haec saecula infantiae mentis humanae fuerunt, quae tum catenis Papatus atque superstitionis diris tenebatur. Morbi atroces, sic et quaevis mala homines infestantia, justitiae divinae ultricis castigationes credebantur, quos avertere nobis nec datum esset, nec concessum. Sic vires omnes ferreo hoc sub sceptro languebant et numerus aegrotorum ingens non variolarum vi, sed superstitionis, inops diem supremum obiit. Tandem aurora eluxit rationis sanae prolesque haec coeli imperium sibi vindicavit. Experientia nimirum duce, labem hanc nec ulli fere parcere, neminem vero vice una amplius invadere, hominum soboles afflicta curavit, ut infantes, ab ea nondum aggressos, mitiori hujus morbi epidemiae offerrent. „Sed et his curis“ — ut verbis Franckii (9) utar — „uti in rebus humanis so-

„let,

„let, mox se admiscuit superstitio, ac emi variolas dixerunt: cum „misso ad aegrotantis lectum infante, hic pro certo obolorum numero, tot sibi variolas, quot nummos pustuloso mercatori offerebat, „expeteret.“ Quodsi haec pro contagio morbi suscipiendo non sufficeret methodus, eodem quoque lecto sanum cum aegroto cubare jubebant; ac nemo tunc, num haec licerent, quaeestionem movebat. Casu demum innotuit, miasma variolosum artificialiter insitum decursum morbi multo mitiorem reddere. Qui primus rem istam beneficam detexerit, quo tempore, ac loco, accuratius hinc investigare, limites commentationis meae arctiores denegant. Vix tamen dubitari potest, methodum hanc, ex Asia ad nos advectam, ibi per tempus iam longum floruisse, antequam notio ejus Europaeis claruit. Si qui sunt historiae insitionis literariae cupidiores, illis, quae Rahn (10), Heinsius (11), Menuret de Chambaud (12), Hensler (13) multique alii offerunt, occasionem praebebunt, antiquitatem ejus probabilem accuratius eruendi. Pauca modo hinc de fatis insitionis inter Europaeos enarrare, a scopo meo non alienum puto.

§. 3.

Methodus variolas inferendi primum anno 1721 ad Anglos per venit, per foeminam gentis hujus nobilem, Mary Worthly Mountague, quae filium suum Constantinopoli miasmate varioloso inferi curavit. Anno 1726 chirurgus quidam Britannicus, Carl Maitland, cives inter patrios illam divulgare periclitatus est, absque eventu votis suis respondente. Dimsdale, Sutton alique feliciore cum successu huic rei operam dederunt; exempla principum illustrissima, qui, variolarum insitio ut in ipsis institueretur, non haesitabant, solamini huic gentis humanae fulcra firmissima suppeditarunt. Unum tantum

4) Variolar. antiquit. nunc prim. e graec. erut. Wratisl. 1734.

5) l. c.

6) Del Contagio del vajuol. e dell. necessità d'estirpaz. Napol. 1770.

7) Histoire de la pet. verol. Paris.

8) Almanach für Aerzte und Nichtärzte, 1783. — Fragment. med. Arab. et Graec. de variol.

9) De curand. homin. morb. Lib. III.

10) Gemeinnützig medic. Magaz. II. Jahrg.

11) Gründe für und wider die Pockeninoculation.

12) Ess. sur l'histoire med. topograph. de Paris.

13) Briefe über das Blatternbelz.

tantum ex aliis nomen proferre placet, quod inter nostrates aequae ac posteriores immortale semper vigeat. Catharina nimirum secunda, ut et Sibi Ipsi, et Magno Rufforum Duci variolae infererentur, anno 1768 Cl. Dimsdale advocavit; et hoc primum ex-tempore — secundum proverbium illud vetus: regis ad exemplum totus componitur orbis — infitionem variolarum per totum Rutheniae Imperium magis magisque periclitatam vidimus. Etsi vero fama morbi hujus artificialis in dies augebatur; tamen non defuerunt, qui usum ejus dissuadere machinarentur. Quin imo ad saeculi usque praeteriti finem medici notae non inferioris, e quibus cl. modo Selle⁽¹⁴⁾ et Metzger⁽¹⁵⁾ nominasse sufficiat, infitionis fere undique usitatae adversarios se praebuerunt.

§. 4.

Tali medicorum celeberrimorum dissensu commoti alii artis fatalis periti longo jam ex-tempore remedio eruendo studuerunt, cujus ope variolae penitus essent eliminandae. Nonnulli, qui sanguinem in vasis neonati umbilicalibus stagnantem causam morbi variolosi accusabant, eo consilio morbum istum insidiosum avertendum esse credebant, si ex arteriis et venis umbilicalibus sanguis modo rite exprimeretur, simulac funiculus, negotio partus absoluto, abscisus esset. Pater hujus sententiae cl. eques Digby habetur. Ingeniosissimus Boerhave⁽¹⁶⁾ in connubio antimonii cum mercurio antidotum tale existere suspicatus est. Aethiopis mineralis laudes, si non in perfecte avertenda, tamen certissime mitiganda labe, Cotunni⁽¹⁷⁾ profert. Virtutem Mercurii prophylacticam non solum Sutton, Hoffmann, Metzger, sed tempore etiam seriori Woenfel⁽¹⁸⁾ magni faciunt, qui ultimus vim filorum pure vario-

14) Medicin. clinic. 6. Aufl.

15) Vermischte medicin. Schriften, II. Bd.

16) Aphorism. de cognoscend. morb.

17) Syntagm. de fedib. variolar. Vindob. 1771.

18) Neue mit d. Merc. in Blatt, gemacht. Erfahr. Leipzig 1783.

varioloso imbutorum, inficientem eo perfecte auferri contendit, si fila haec per aliquod temporis in pulvere Mercurii dulcis, aut Calomeli, fervarentur. Nec Dimsdale⁽¹⁹⁾ ab opinione hac abesse videtur, pulvere, in variolis sibi usitatissimo, ex antimonialibus et mercurio mixto, miasmatis aciem praeclare obtundi adseverans. Sic et cum encomio non minori aqua picis liquidae, quae vernacula „Theerwasser“ audit, a nonnullis ornatur; cl. Hiberniae episcopus Berkley et cl. Prior⁽²⁰⁾ testes hinc adduco. Eundem in finem Rosenstein⁽²¹⁾ pilulas suas, e Calomelo, Camphora, Extracto Aloes et Gummi Guajaco compositas, laudat. Linnaeus⁽²²⁾ Moschum in sacculo occlusum et, amuleti instar, de collo pendentem inter ea refert, quae miasma variolosum arcere valent. Medicus⁽²³⁾, ut infantes a variolarum invasione liberentur, Tincturam corticis Peruviani, quin imo corticis pulverem, exhibere suadet, quibus, si morbum omnino avertere non contingeret, iste saltem praeclare mitigaretur: methodo tamen praevia antiphlogistica aut evacuante non penitus neglecta, si unam earum, alteramve, circumstantiae exigenter. Medicus Anglorum celeberrimus, Alex. Monro⁽²⁴⁾, ut scopum istum adipisceretur, balneum tepidum e decoctione baccarum Juniperi, nec non fumigationes ex illis, remedium experientia sua comprobatum testatur. Denique et priscis jam temporibus, et nuperrime denuo, Camphora, amuleti instar applicata, pro antidoto variolarum efficaci venditabatur.

§. 5.

Experientia toties repetita edocti, remedia haec esse fallacia, medici tandem viae studuere, qua variolae e societate humana penitus

19) Bemerk. üb. d. Einpropf. a. d. Engl.

20) Narrative of the succ. of Tar-Water.

21) Anweis. z. Kenntniss u. Kur. der Kinderkrankh. V. Aufl.

22) Amoenitat. academic.

23) Samml. v. Beobacht. II. Buch.

24) Account on the Inocul. of Small-Pox.

nitus expellerentur. Quae hunc ad scopum assequendum Faust⁽²⁵⁾ Pufendorf⁽²⁶⁾, Scuderi⁽²⁷⁾, Juncker⁽²⁸⁾, Hahnemann⁽²⁹⁾ aliique nobis offerunt, in eo convenire pro comperto habemus: ut nosocomiis specialibus ad receptionem eorum conditis, qui variolis infestantur, vel ope inoculationis generalis, per totum terrarum orbem eodem tempore instituto, contagium una vice quasi exstingeretur. Etsi vero scopo virorum horum laudabili lauream denegare a me alienum sit; tamen convictum me habeo, pia modo haec esse desideria, quibus, ut unquam re vera existant, spes nulla arridet. Infinitio etenim variolarum per omnes terrae regiones eodem tempore instituta sexcentis ex causis expectanda non erit. Si vero fieri posset, quis se sponforem fieri profitebitur, ratione hac in omne tempus futurum et perfecte contagium esse delendum? Quis negare cupiet, causarum earundem concursu, quae prima vice contagii ortui ansam praeberunt, et altera illud reproduci posse? Quin imo argumenta exstant non levia, quae suspicionem movent, in stadio evolutionis quarundam epidemiarum miasma variolosum quasi denuo gigni. Nosocomia publica, aegrotis variolosis eorumque separationi dicata, pestem hanc communicationemque ejus avertere non posse, pluribus ex argumentis elucescit, quorum unum modo adferre liceat. Quanam, quaeſo, cautione impediri potest, quod musca corpore suo, pure varioloso inquinato, sanum tangat eique contagium hocce communicet?

§. 6. Tot

- 25) Verf. über d. Pflicht. d. Mensch. jed. Blatternkrank. — abzufondern. Bückeburg 1794.
 26) Ausführb. Vorsch. z. gänzl. Vertilg. d. Blatt. Braunschweig 1792.
 27) Vorsch. z. Ausrott. d. Blatt. Schnepfenthal 1794. — Vom Urspr. u. d. Urfach. ansteckend. Krankh. Frankfurt a. M. 1794.
 28) Gemeinnütz. Vorsch. u. Nachricht. üb. d. Pocken. Halle 1795.
 29) Freund d. Gesundh. II. St.

§. 6.

Tot periculis variolas extirpandi frustaneis deterriti medici nihilominus animum non desponderunt; sed studio potius indefesso tramitem novum investigarunt, quo ad metam sibi propositam pervenire possent. Denique casus, inventorum gravissimorum genetrix, votis eorum annuit iisque in exanthemate variolarum vaccinarum remedium, ut videtur, non fallax praebeat, quo furori variolarum sine metu obviam irent. Primam vaccinationis mentionem fecit cl. Adams, Anglus⁽³⁰⁾, qui de virtute ejus, qua homines ab infectione variolarum consuetarum munit, observationes aliquas nobiscum communicavit. Mox medici Anglorum alii vestigia ejus sequebantur et inquisitioni rei accuratiori studuerunt. Hinc cl. Jenner⁽³¹⁾, Simmons⁽³²⁾, Pearson⁽³³⁾, Woodville⁽³⁴⁾ nominis sui immortalitate gloriari, quis est, quin fateatur? Ad Galliam mox atque Germaniam rei hujus fama pervenit et undique tot absque mora pericula facta sunt, ut nescias, an audaciam, an medicorum amorem erga homines magis mireris. Enumerari vix possunt scripta, quae in spatio septennii hujus anteacti undique edita leguntur, quorum titulos si modo referre vellem, paginarum multarum seriem iis implere possem. Labore hoc supervacaneo rejecto ea modo hinc juris publici facere apud animum constitui, quae mihi, variolarum vaccinarum inoculationem administranti, nova occurrerunt, quaeque ad dilucidandum magis magisque hanc materiam, nondum omnibus ex numeris absolutam, apta censui.

b

§. 7. Ob-

- 30) Observat. on morbid Poiss. Phagadaen. and Canc. Lond. 1795.
 31) An Inquir. int. the caus. and effects of the variol. vacc. Lond. 1798. Further observat. on the var. vacc. Lond. 1799. A Continuat. of facts and observat. relat. to the var. vacc. Lond. 1800.
 32) Reflect. on the Propriet. of perf. the Cesar. operat. and Exper. on the suppos. orig. of Cow-Pox. Lond. 1798.
 33) An Inquir. concern. the Hist. of the Cow-Pox. Lond. 1798.
 34) Reports of a Series of a inoculat. for the variol. vacc. Lond. 1799.

§. 7.

Observatio I.

Pridie nonarum Februarii 1802 prima vice infantes duos vaccinavi, lympham usus, quam Cl. Schulz, a consiliis aulicis Borussicis atque medicus regius peculiaris, Petropoli tertio calendas Februarii e pustula hauserat, et quacum fila quaedam xylina imbuta erant. Infantorum horum uni quatuor, tria alteri puncta, in brachio superiori sinistro scalpello consueto chirurgico applicavi, quibus, cum nullo amplius sanguine maderent, filum vapore aquae fervidae emollitum superimpofui et vulnera denique simplici quodam emplastro tegi. Diebus quatuor elapsis punctum modo unicum infectionis haerentis phaenomena edidit. Rubicundus enim iste fuit locus atque die sexto vesicula apparuit, diebus quatuor sequentibus crescens et in perfectam pustulam vaccinam s. tutoriam abiens. Colorem vero, ut posthaec fere semper observari, rubicundum magis, quam coeruleo-livescentem induebat, quem ultimum cl. Jenner (35) et alii symptoma essentiale vocant.

Lympham una eademque pustula desumptam infantibus diversis inserui, quorum plurimi pustulam rubescentem, perpauci modo profunde coeruleam aut coerulescentem nacti sunt. Medicus in vaccinatione administranda imperitus pustula tali profunde coerulea facile exterreri potest, cum illa saepius febris valida concomitari solet. Contigit mihi ipsi, aegrotulum generis huiusmodi delirio continuo per triginta et quod excurrit horas vexatum videre, decursu tamen morbi totius optissimo.

§. 8.

Cl. Schulz in tractatu suo de variolis tutoriis docuit: non, nisi postridie primos motus febriles sensibiles insitionem sequentes, e pustula matrice lympham colligere, infectioni novae inserviendam. Dies hic, febre incipiente notatus, decimus morbi esse solet, undecimusve.

cimusve. Experientia adhuc propria destitutus consilium hunc secutus sum, successu vero votis non respondente; cum tot inter locis punctatis pauci pustulis cingerentur, viginti enim modo ex septuaginta quinque infectionis haerentis signa manifesta prae se ferebant. Vir jam laudatus consilium hoc eo quidem dedit ex argumento, cum febris modo, ut illi videtur, vim rite insipientem lymphae largitur. Methodo ab ista recedere tamen coactus sum; cum fallax votis meis non solum responderet, sed vulgi etiam de vaccinationis pretio iudicium ambiguum moveret.

§. 9.

Eam ob causam, medicorum Anglorum more (36) usus, lympham semper die quinto morbi, sextove depromsi et tali quidem cum successu, ut posthaec infantibus trecentis materiam variolosam inseverim, sine ullo fere exemplo punctationis frustabilis.

§. 10.

Nec minus observare licuit, pustulam semper eo laetius rubere, quo maturius lympham insitione inserviens depromta sit. Qua experientia ductus semper curavi, lympham haurire, simulac modo guttula ejus in pustulis variolosis apparet. Nec spem meam, nec aliorum, sive medicorum, sive artis non peritorum, methodus haec unquam fefellit; cum ea infantes non modo facile tuteque insicerentur, sed tot etiam occasionibus posthaec occurrentibus, nullo amplius contagio varioloso infestarentur, etsi periculum insitionis repetitae iis cum institutum sit, illique per temporis aliquod contactui eorum, qui variolis naturalibus corripiebantur, essent expositi.

§. 11.

Materiem contagiosam ad quintum usque aut sextum diem in loco insitionis morari convictus sum; cum tot circiter diebus elapsis prima resorptionis factae signa deprehenduntur; v. g. areola rubens circa locum punctatum, dolor in cavitate subaxillari, propensio ad

b 2

valetu-

valetudinem adversam, motusve febriles. Ad hoc modo tempus usque lymphā pellucida reperitur atque aquosa, cum septimo die plerumque jam turbida atque spissior cernitur. Decimo consistentiam albuminis ovi induit; undecimo vel duodecimo limpiditatem amittit omnem et paulo post puriformis apparet. Iisdem ex causis, ut mihi videtur, lymphā diebus primis hausta morbum certius ciere apta est, posthaec spem saepius fallit, duodecimum denique post diem facultatem inficiendi prorsus amittit. Sententiam meam — lympham ad quintum usque diem in loco infectionis morari — hoc insuper phaenomenon egregie comprobatur, quod nec resorptionis signa, nec pustulatio ulla appareant, si variola matrix, punctationis pedissequa, die tertio, quarto, vel quinto derafa sit. Hinc jure caveto, ne aegrotum ab omni contagio immunem censeas. Repetita etenim insitione, experientia mea teste, miasma fere semper inhaeruit, quod fieri non potuisset, si prima vice resorptum esset, qua receptione propensio ad morbum omnis penitus exstinguitur, aut pustulae vix dum locales et spuriae producuntur.

§. 12.

Lectoribus fortasse non displicebit, si e diario meo insitionum historiam unam alteramve exhibeam, quae vel morbi anomalia, vel symptomatibus quibusdam adversis et improvisis conspicua est.

§. 13.

Observatio II.

Puella trium circiter annorum, die morbi nono, quo motibus febrilibus vexabatur, pustulas ab insitione ortas deraferat. Tumor levis cum inflammatione postridie brachium superius a loco insitionis ad ulnam usque occupavit, fomentationibus ex aqua saturnina Goulardi mox cedens. Loca derafa puris copiam fundentia cerato saturni operire iussi. Diebus abhinc quinque elapsis tumor rediebat, antibrachium totum infestans atque inflammatione insigni erysipelacea concomitatus. Fomenta antedicta opem non ferebant;

alia

alia vero, e decoctione florum Chamomillarum cum lacte parata, duorum dierum intervallo unacum inflammatione tumorem omnino arcuerunt. Cum saepius mihi contigit, symptomata aequalia in variolarum humanarum decursu animadvertere, quae praesentiam vermium intestinalium fontem agnoscebant, nec suspicio causae hujus hinc absuit, pulverem e Calomelo, floribus Zinci et extracto Hiosciami mixtum, interpositis laxantibus mercurialibus, propinavi, quae opiam mucī viscidī, absque tamen vermibus, ejecerunt. Hac sub artis administratione pustulae arescebant, loco derafa jam undique fere epidermide erant vestita, areola rubens pallescere incipiebat, ac nil mihi amplius apparebat, quod timendum esse putassem. Vix autem dies periodi hujus secundae quartus inceperat, cum subito, febre recurrente, antibrachium denuo ab ulna usque ad apicem digitorum ita intumesceret, ut cutis mirum in modum tensa atque profunde rubens deprehenderetur. Pars tumida duritiem induebat, omni tamen, quod vix conjecisses, dolore carentem. Nec rubor ulnae, nec tumor ejus, articulationem excedebat. Frictionibus ex unguento Neapolitano camphora et opio (ab Anglis mire laudatis), sic et fomentationibus emollientibus per quinque dierum spatium frustra adhibitis, sexto tandem laxans mercuriale quibusdam olei petrae guttulis nuptum propinavi. Pars tumida herbis discutientibus cum vino coctis calidis involvebatur. Omnia sine effectu, etsi per triduum continuata. Brachium superius a scapula ad locum infectionis musculi deltoidei usque intumescere nunc atque rubere incepit. Laxante repetito locis punctatis jam aridis vesicatorium superimponi suppurationemque eorum diligenter promoveri jubens, fomentum jam laudatum vinosum non rejeci. Mox tumor decrevit et decimo, ab ultimo ejus insultu, die omnino evanuit. Me nescire libenter fateor, an vesicatorio, an laxanti potius mercuriali, eodem tempore propinato et copiam vermium mucique ingentem cum remissione febris perfecta evacuanti, valetudinis bonae reditus sit tribuendus.

§. 14. Ob-

§. 14.

Observatio III.

Puellae sex annos natae consueto citius oriebatur pustula, lymph limpida turgens, coloris violacei, area profunde rubra circumdata, dolore vehementi in glandulis subaxillaribus, febre atque delirio concomitata. Versus finem diei octavi pustulae jam arescebant, evanuit fere area et morbus decurrit. Hinc octavo die omnia jam erant absoluta, quae nono modo initium sumere debuissent. Hoc licet in casu characteres pustulae genuinae apparuerint, tantum tamen aberat, quin dubitarem, puellam ab infectione quavis immunem esse, cum decursus morbi acceleratus sententiae huic non favebat. Infantem ergo denuo puncturis quatuor vaccinavi, quae vero, phaenomena localia tantum cientes, notas variolarum spuriarum omnes prae se ferebant.

§. 15.

Observatio IV.

Nec minus notatu dignum morbum variolosum quatuor infan-
tum consanguineorum censeo. Variolae enim omnium area circulo
rubente, pustulam immediate cingente, prorsus erant destitutae, mi-
rum in modum pallebant, atque solitam multo excedebant magne-
tudinem: caeteris tamen phaenomenis praesentibus, quae morbum
genuinum indicant. Notari jure meretur, infantes hos temporibus
diversis, diversa lymph, e pustulis omni sine dubio genuinis de-
sumpta, imbutos fuisse. Alii lymph eadem infecti variolas regulares
inde adepti sunt. Consanguinei isti et aetate inter se differebant,
nihilominus in omnibus phaenomena perfecte sibi aequalia observare
mihi licuit. Lymph ex pustulis istorum hausta, novem aliis exan-
thema tutorium communicavit, quod nec colore areae vivido, nec
circulo inflammato ab ordine consueto se declinavit. Hebdomadi-
bus sex praeterlapsis non consanguineis istis solum, sed omnibus etiam
cum lymph eorum infectis, variolam tutoriam denuo inserui; sed
nulli

nulli omnium miasma inhaeruit. Quaenam, quaeso, causa fuit idio-
syncrasiae hujus? Versaturne haec in incitabilitate nervorum cuta-
neorum imminuta? an in calorigi evolutione impedita? an in spasmu
peripheriae? an in anomalia alia? — Cum consanguineorum istorum
tres natu majores antea tussi convulsiva arrepti, hoc ab morbo eo
tempore, quo miasmate vaccino imbuti sunt, nondum essent liberati;
nec momentum dubitarem, irritamento huic accessorio, quod, secun-
dum leges non ignotas physiologico-pathologicas, in variolis huma-
nis impediendi aequalis munere fungitur, rationem phaenomenis
hujus tribuere, nisi frater natu minimus tussi hac nullo modo neque
antea, neque tempore praesenti laborans, exemplum etiam formae
ejusdem abnormis praebuisset. Persuasum ergo potius me habeo, in
causa quadam latente, haereditaria forsan, anomaliae hujus singularis
fontem esse quaerendum.

§. 16.

Dantur homines, quibus negotio faciliiori inhaeret contagium va-
riolarum tutoriarum, quam humanarum. Filius meus triennis exem-
plum tale offert, qui, larga post intervalla, pure varioloso ordinario
quinquies, artificialiter frustra imbutus, nec non contagio naturali
saepius sine effectu expositus, nihilominus morbum genuinum extem-
plo passus est, cum lympham brutalem illi communicarem.

§. 17.

Efflorescentias cutis vaccinationem plerumque sequentes triplici
sub forma observavi. Frequentissimam omnium illam vidi miliaceam,
siccam, pallidam, sub cute quasi latentem, tactuque potius, quam
visu, deprehensibilem. Plures contendunt, medici, efflorescentiam
hanc nunquam apparere, si a fine morbi hujus arte producti hebdo-
mades sex jam praeterlapsae sunt. Experientia vero mea adserto
huic nullo modo respondet, infantem enim vidi in mense Septembris
secundario hoc cutis morbo contaminatum, quem initio Februarii
vaccinaveram.

§. 18. In

§. 18.

In stadio exarescentiae bis sacculos pure impletos palpebrae superiori insidentes animadverti, quos, cum metastases criticas esse censerem, maturare atque aperire curavi, perfectam inde medelam sat cito efficiens. Infantum horum parentes ex longo jam tempore exanthematibus herpeticis vexabantur; infantes vero, morbo varioloso perpeffo, consuetis morbis cutis succedaneis obnoxii non erant.

§. 19.

Exanthema vaccinum propensionem neque ad febrem scarlatinam, neque ad morbillosam minuit, neque morbos hosce mitiores reddit. Plures enim febribus istis gravius decumbere vidi, quibus variolae tutoriae antea jam insitae fuerunt.

§. 20.

Infantes scrophulosi, rachitici, aliave ex causa debiles, ter quaterque receptionem miasmatis denegarunt, aut, si eo inficerentur, pustulae variolosae formam talem ac indolem induebant, ut de genuitate illarum jure dubitandum esset. Attamen, genuinos fuisse, convictus sum, cum lympham ex illis haustam morbum istum aliis communicare, infantes hos vero insitione repetita nullo modo affici viderem.

§. 21.

Lympha morbi ab initio usque ad finem in rachiticis non raro turbida apparuit signoque characteristico, limpiditate, prorsus destituta fuit. Infantum talium nonnulli die morbi jam sexto pustulas pure flavo impletos offerebant; quibus tamen non solum ab affectione quavis secundaria immunes reddebantur, sed pus etiam hocce variolas tutorias genuinas aliis communicare valebat.

§. 22.

Pustulas scrophulorum valde friabiles atque prurientes observavi. Hac in constitutione crusta citius oritur, nec non pallida et gummi arabico non absimilis apparet. Area tamen tempore justo rubens, motusque febriles diebus consuetis deprehensibiles naturam morbi veram testantur.

§ 23. No-

§. 23.

Notata dignissimum mihi videtur, ut contagium brutale in corpore eorum, qui variolis humanis olim jam aggressi sunt, phaenomena non eadem semper producat, sed formam saepius cum symptomatibus varieget. Jure eo potiori hac de re hinc differendum erit, cum, ni fallor, nemo adhuc scriptorum mentionem ejus fecit et illa, quoad diagnosin, magni ponderis merito habetur.

§. 24.

Hominibus nempe in talibus, qui scrobiculis variolarum valde notati erant, insitio diligentissima terque repetita affectionem topicam ciere interdum non valuit. Loca punctata evanuerunt in spatio dierum quatuor ita, ut neque rubescere quidem inceperint.

§. 25.

Alii dantur homines prioribus similes, quibus vaccinatio omnibus in locis punctatis pustulam spuriam non ignotam genuit, cujus area, sexto jam aut septimo die pallescens, crustam sibi format, et a genuina reliquis simul notis tam longe distat, ut permutari cum ista omnino nequeat.

§. 26.

Reperiuntur denique, quos, perpeffis variolis humanis, tutoriarum insitione ita affici cernis, ut pustula nascatur, quae genuinam insidiosae mentitur.

§. 27.

Genera pustularum spuriarum ut duo existant, in aprico igitur est: unum, quod autoribus fere ab omnibus describitur omnique characterem genuitatis caret; alterum, quod inter prius atque pustulam perfecte genuinam medium tenet. Diagnosin generis ultimi accuratorem hinc condere, rem momentosam existimo En notas discernentes!

- a) Pustula mere spuria in loco punctato nodulum modo durum, acuminatumque offert, qui, vesicae formam ignorans, cicatricem simulat, liquorem stillat, atque diebus iam primis crusta

c

pallida,

pallida, gummofa obducitur; spuria e contrario veram mentiens, vesiculam distinctiorem, in apice depressam, sibi vindicat.

- b) Illa dolore in glandulis subaxillaribus atque febre penitus caret; haec die quinto, vel sexto, per saepe dolore hoc, quin imo febre, concomitatur.
- c) Prior liquorem semper turbidum puriformemque minori in copia continet; posterior lympham servat pellucidam ac copiosam.
- d) Illa circulum inflammatum die secundo plerique jam ortum, quinto amittit; haec quarto primum die circulum hunc sibi conciliat et ad diem usque octavum, nonumve eo cingitur.
- e) Illa crusta tegitur pallido-gummofa, aculeata, quae magnitudinem lentis non evincit; haec crustam habet fulcam, magnitudinem pisi superantem.
- f) Discrimen denique maximum in eo versatur: illa nunquam lympham parit, qua variolae tutoriae genuinae aliis communicari possent; haec vero talem, quae iis, qui contagio nondum aggressi sunt, interdum variolas vaccinas veras, quae iterum ad exanthema ejusmodi propagandum idoneae deprehenduntur, procreare valet.

§. 28.

Liceat e diario meo collectas observationes aliquas hinc promulgare, quae objectum hoc perpenfatione digniffimum spectant.

§. 29.

Observatio V.

Puella quaedam nobilis tredecim annorum exanthemate quodam in aetate sua tenerrima laboraverat, quod, prout referebatur, variolis ordinariis non abfimile fuit. Contagio non solum varioloso humano quater eo ex tempore infita, sed vicibus etiam repetitis contactui eorum exposita erat, qui variolis aegrotabant; ullo tamen semper sine effectum. Cum parentes autem infantem dilectum ab omni periculo infectionis immunem non existimarent, infitionemque exanthematis tutorii nec supervacaneam censerent, nec damnificam; gestor

gestor negotii hujus ab illis impulsus sum et undecimo ante calendas Aprilis anni praeteriti lympham brutalem puellae huic inferui. Die ab inoculationis momento incipiente quarto puncta quatuor in brachio superiori facta, margine inflammato circumdata apparebant. Rubor vero ejus areae illae orbiculari, quae, circa pustulam genuinam die octavo, nono, vel decimo, oriri solet, similis non erat; sed formam potius inaequalem, radiatam seu flammeam pallidioremque induebat. Die morbi quarto quintoque glandulae dolebant subaxillares et febris aderat cum cephalalgia. Pustulae in centro suo depressae fuerunt, lympham limpida atque aquosa turgentes. Ut verbo rem absolvam: puellae hujus pustulae a perfecte genuinis aequae ac mere spuriae distabant. Die septimo et octavo arescentes crustam pallidogummofam relinquerunt. Argumentis etsi gravioribus destitutus non eram, quibus convincebar, variolas has esse spurias; attamen ex tot phaenomenis, genuinitatem fallacem simulantibus, suspicabar, lympham ex illis haustam, genesi genuinarum in corpore, contagio varioloso nondum infestato, forsan inservire posse. Quod ut rectius investigarem, occasio statim mihi data est. Infans octimestris servi cujusdam familias hujus nondum variolis erat aggressus. Huic lympham inferui, quam e pustulis puellae antedictae die morbi sexto hauseram. Quarto iam adhuc die symptomata miasmatis haerentis in quovis puncto vulnerato brachii apparuerunt, morbus stadia omnia, secundum leges consuetas, absolvit notasque omnes essentielles tulit, ut de genuinitate variolarum nullo modo dubitari potuerit. Ut autem eo persuasorem me haberem, lympham, die morbi sexto e pustulis infantis servi acceptam, consanguineo ejus tradidi, cui variolae tutoriae verae egerminabant, aliis iterum morbum eundem rite communicantes. Hebdomadibus sex interjectis consanguineis hisce duobus contagium altera vice insparfi, ullo tamen sine effectum. Nonnullis enim punctis prorsus non adhaeruit, in aliis vero variolas modo perfecte spurias genuit.

§. 30.

Experientiis his suffultus paulo post quinquies periculum institui, lympham e pustula tali hermaphrodita, per vaccinationem in infantibus orta, qui scrobiculis variolosus notati erant, ad scopum infitionis depro-
mere; eventu autem, priori semper respondente.

§. 31.

Nec minus notari meretur, quod semper videre mihi licuit — ut in-
fantes, variolearum scrobiculos habentes, pustulasque hermaphroditas,
quae dolore subaxillari, febre ac lymphâ pellucida stipatae erant, e vac-
cinatione lucrantes, vicibus repetitis vaccinati, certissime pustula tantum
mere spuria, ad propagationem contagii nullo modo apta, infestentur.

§. 32.

Pustulam hanc neutram non nisi in illis oriri, qui variolas humanas
iam perpeffi erant, magistra experientia multiplici edoctus sum. Qui vero,
humanis nondum infestati, brutalem genuinam adipiscuntur, vaccina-
tione repetita semper modo tutorias perfecte spurias offerunt.

§. 33.

Observatis his in eam facile sententiam abduci possumus, ut variolae
humanae opportunitatem non penitus exstinguerent, contagium brutale
percipiendi atque evolvendi. Quodsi vero perpendimus, ut ex praemissis
iam elucescit, diversa qualis sit operatio contagii in cutem hominum sin-
gulorum, jure cunctandum erit, ut ad opinionem illam accedamus.

§. 34.

Formae hujus mirum in modum diversae, sub qua contagium vario-
losum in scenam prodit, causas rectius eruere, problema adhuc videtur,
ingenii acutioris dignum. Phaenomenon aliud, problemati huic perfecte
respondens, in eo versatur, ut experientia centies repetita convicti simus
— infantes, variolis humanis genuinis semel iam aggressos, inoculatione
earundem repetita nunc pustulam localem, contagio propagando optime
inservientem, nunc cicatricem modo, pus aquosum, ad infitionem pror-
sus non idoneum, stillantem adipisci.